

Snješka Knežević

samostalna istraživačica

Jagoda Marković (1947. – 2019.)



Jagoda Marković i Snješka Knežević na stručnom putovanju u Istri, 2001.
foto: Darja Radović Mahečić

Jagodu oduvijek povezujem s pohodima na Institut za povijest umjetnosti u novoj zgradi Filozofskog fakulteta, rijetkima, otkako se ondje smjestio zajedno s Odsjekom. Pamtim je i na stručnim ekskurzijama i skupovima, a osobito mi se urezala u sjećanje na velikom simpoziju upriličenom u ljeto 1975. u povodu petstote obljetnice smrti Jurja Dalmatinca, koji se više dana održavao u Splitu, Šibeniku i Pagu. Ondje, u Dalmaciji, Jagoda je bila u svojem punom elementu: nasmiješena i dobre volje, druželjubiva i ljubazna, puna interesa za sve i svakoga, stalno u pokretu i dijalogu: kratko, sretna, reklo bi se, kao riba u moru. Jagodu i Tonka Maroevića doživljavala sam kao predstavnike one dalmatinske građanske, urbane klase koji kultiviraju najbolje što su im dali tradicija, familija i preci; koji su uz uzoran odgoj i visoko obrazovanje otvoreni svemu novome, a uvijek u srcu i umu nose Dalmaciju, ma gdje živjeli, ma što radili. U velikoj, vjerojatno najvećoj sobi na prvome katu novoga fakulteta gdje su u miroljubivoj koegzistenciji stasali svi znanstvenici Instituta, Jagodinu pojavu uvijek sam doživljavala kao bljesak svjetla: sjajne oči, prelijep smijeh, ljupkost i elegancija. Mnogo nakon tih rijetkih susreta, poslije smrti Milana Preloga, kad me Tonko Maroević nagovorio da svoja istraživanja povežem s Institutom i uključim u njegov program, kad sam napokon i postala njegovom stalnom suradnicom, susreti s Jagodom postali su češći, intenzivniji i uskoro poprimili konkretan sadržaj. Bila je to tema koja je zaokupljala nekoliko nas: urbanistički razvoj hrvatskih gradova u 19. stoljeću. Na I. kongresu povjesničara umjetnosti 2001. godine izvijestile smo o pojedinim aspektima: Jagoda o gradovima jadranske Hrvatske, ja o gradovima kontinentalne,

Darja Radović Mahečić prikazala je europski kontekst, a svoj je doprinos grafičkom dokumentacijom dala arhitektica Sanja Štok. Pripremajući se prilično temeljito za tu prezentaciju, sabrale smo mnogo građe koju nismo mogle pokazati ni u referatima ni u tekstovima zbornika zbog nužnih ograničenja, pa smo već nakon kongresa odlučile da temu prijavimo kao kolektivni projekt. I ona je, kako smo očekivale, bila uključena u program Instituta. Redovito smo se sastajale od 2002., sustavno napredovale i planirale veću monografiju, uvjerenе da bismo takvim sinteznim prikazom ispunile prazninu u povijesnoumjetničkoj literaturi. No do realizacije nije došlo. Tadašnja voditeljica kumulativnog projekta *Graditeljska baština 19. i 20. stoljeća* Darja Radović Mahečić dala je prednost razdoblju moderne. Jagoda i ja predstavile smo spoznaje do kojih smo došle u drugim radovima, tako da vrijeme i istraživanja nisu bili uzaludni, ali radost i očekivanja su uminuli.

Jagoda se sljedećih godina intenzivno bavila radom na knjizi o urbanističkom i arhitektonskom razvoju Šibenika u 19. stoljeću sve do 1918., što je bila tema njezine disertacije obranjene 1999. godine. Tih smo se godina mnogo družile i učvrstile prijateljstvo. Uvijek su glavne teme bile naši stručni interesi i rad, tako da sam i proces nastanka knjige pratila u stopu. Bila sam radosna što me Jagoda uključila u to i počašćena što sam joj mogla i ponešto savjetovati. Knjiga *Šibenik u doba modernizacije* objavljena je 2009. u izdanju Instituta i uz potporu šibenske Gradske knjižnice „Juraj Šižgorić”. Šibenik se odužio Jagodi ne samo za tu važnu knjigu nego i za sve ono što je učinila za grad kojim se bavila cijelog svojeg profesionalnog života pravom svečanošću prigodom promocije. Nisam to, nažalost, doživjela, ali se o knjizi, Jagodi i promociji mnogo pisalo, a novinarka Marija Lončar objavila je velik intervju s Jagodom u *Šibenskom listu*. Kad je riječ o Jagodi Marković kao znanstvenici, važno je podsjetiti da je prva iskustva stekla obradom djela Ljube Karamana, čija je ostavština pohranjena u Institutu za povijest umjetnosti. Golemom Karamanovom ostavštinom (650 jedinica, uza svu drugu dokumentaciju) Jagoda se bavila godinama. Pod mentorskom egidom Milana Preloga razvila je strogu povijesnoumjetničku znanstvenu metodu, a zadaću obavila potpuno i savršeno. Iz toga rada proizašao je njezin magistarski rad (1979.). No osim tog kabinetskoga rada Jagoda je redovito sudjelovala u terenskim istraživanjima, koja su uvijek bila popraćena opširnim elaboratima. Oni su uz stručno-znanstvenu imali i praktičnu važnost, kao doprinos naše struke recentnim razvojnim, prostornim i urbanističkom planovima. I te spoznaje, stečene na terenu, Jagoda je umjela pretočiti u studije i tekstove, upućujući na otkrića, novo i poticajno. Napokon, nije se libila ni kritike: prateći procese deformacije spomenika i ambijenata, borila se za očuvanje jedinstvenog identiteta Dalmacije, koja je uvijek bila u središtu njezina interesa. I prije i poslije izlaska knjige naše razmjerno kratko prijateljstvo doseglo je kulminaciju. Vidale smo se u gradu, na kavi, na tržnici, katkad i kod naše pokojne kolegice Bibe Tadić, moje prve susjede u Visokoj ulici, gdje nas je Biba znala počastiti svojim uvijek izvanrednim i originalnim slasticama, a i obvezatnom travaricom koju je sama proizvodila. Časkale smo o koječemu: o njihovim starim institutskim danima, najviše o djeci, Jagodinim curama i Bibinim dečkima, o cvijeću, o ljetovanjima. Jagoda nam je gotovo euforično pripovijedala o robinzonijadama po jadranskoj obali i otocima, na koje je svakoga ljeta jedrilicom polazila sa suprugom i kćerima. Ti susreti kojima smo se toliko radovalе jenjali su kad je Jagoda počela obolijevati. Bila je strpljiva, nije se tužila – obzirna i decentna, kakva je uvijek bila. Još poslije samo smo razgovarale telefonom, slala sam joj *mailom* sve što sam mislila da bi je zanimalo. A onda je zavladao muk. O Jagodi sam ponešto čula od Đurđe Kovačić koja joj je uvijek bila bliska. Ostavila nas je u tišini, gotovo neprimjetno. Ni na oproštaju u Krematoriju nije bilo nikakvih govora, samo glazba, šibenska. Često se sjećam Jagode, ali i pitam, dopušta li mi naše kratko prijateljstvo da o njoj pišem sada kad se opraštamo od nje: o njezinoj osobnosti, radu i životu.

IZBOR IZ BIBLIOGRAFIJE

- „Analiza sjeveroistočnog dijela povijesne jezgre Šibenika.” *Radovi Instituta za povijest umjetnosti* 11 (1987.): 5–29 (s Biserkom Tadić i Katarinom Horvat-Levaj).
- „Arhiv Karaman – poticaj za istraživanja.” *Radovi Instituta za povijest umjetnosti* 11 (1987.): 206–207.
- „Šibenik bez duše: Povodom najnovijih zahvata u obalnom dijelu povijesne jezgre.” *Radovi Instituta za povijest umjetnosti* 14 (1990.): 198–201.
- „Povijesnoumjetničke bilješke o Otočcu.” U *General Nikola Maštrović, život i djelo jednog hrvatskog časnika*, 141–145. Zagreb: Erazmus, 1996.
- „Urbanistički razvoj Ludbrega.” U *Ludbreg, Ludbreška Podravina, Umjetnička topografija Hrvatske*, knj. 3, 71–79. Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, 1997.
- „Šibenik, jugoistočno pročelje grada: projekt XIX. stoljeća i njegova sudbina u XX. stoljeću, u povodu ‘obnove’ šibenskog perivoja.” *Radovi Instituta za povijest umjetnosti* 21 (1997.): 127–141.
- „Paleoindustrijska era u razvoju grada Šibenika.” *Radovi Instituta za povijest umjetnosti* 23 (1999.): 149–162.
- „Povijesna slika otoka Žirja.” *Radovi Instituta za povijest umjetnosti* 24 (1999.): 23–34.
- „Posljednja etapa urbane kulture Šibenika.” *Mogućnosti* 10/12 (2000.): 81–89.
- „O tragovima ladanja na šibenskom području.” *Radovi Instituta za povijest umjetnosti* 25 (2000.): 151–158.
- „Šibenska Gospa van grada.” U *Sedam stoljeća Šibenske biskupije, zbornik radova znanstvenog skupa Šibenska biskupija od 1298. do 1998.*, 907–917. Šibenik: Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić”, 2001.
- „Zagrebu – uz pohvale i pokude: Radovan Ivančević, Za Zagreb (suprotiva mnogim).” *Život umjetnosti* 67–68 (2002.): 119–120.
- „Dva nepoznata crteža šibenske obale iz prve polovice 17. stoljeća.” *Radovi Instituta za povijest umjetnosti* 27 (2003.): 145–155 (s Dankom Zelićem).
- „Urbanistički razvoj gradova jadranske Hrvatske u 19. stoljeću.” U *Zbornik 1. kongresa hrvatskih povjesničara umjetnosti*, 127–136. Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, 2004.
- „Pula – K. u. K. slika grada.” *Radovi Instituta za povijest umjetnosti* 30 (2006.): 215–228.
- Šibenik u doba modernizacije. Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, Šibenik: Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić”, 2009.
- „Prelogova baština danas. O Karamanu i Prelogu kao stupovima struke.” U *Prelogova baština danas. U povodu devedesete obljetnice rođenja Milana Preloga*, ur. Katarina Horvat-Levaj, 150–154. Zagreb: Institut za povijest umjetnosti, 2013.